

ŚMIERĆ UMIERANIE PRZEMIJANIE

w optyce literatury, sztuki, historii
i nauk o kulturze

POD REDAKCJĄ
SZYMONA PRZEKLASY

Fundacja dd!kk

**ŚMIERĆ
UMIERANIE
PRZEMIJANIE**

**ŚMIERĆ
UMIERANIE
PRZEMIJANIE**

W OPTYCE LITERATURY, SZTUKI,
HISTORII I NAUK O KULTURZE

pod redakcją naukową
Szymona Przeklasę

FUNDACJA „DZIEŃ DOBRY! KOLEKTYW KULTURY”
Siemianowice Śląskie 2019

RECENZENCI

prof. dr hab. Bogdan Dembiński

dr Michal Kručko

dr Paweł Ługiewicz

dr Joanna Roś

REDAKCJA NAUKOWA

Szymon Przeklasa

© Copyright by Fundacja dd!kk 2019

ISBN: 978-83-955426-0-2 (e-book, PDF)

WYDANIE PIERWSZE

PROJEKT OKŁADKI

Kamil M. Wieczorek

KOREKTA

Zespół redakcyjny

SKŁAD

Zespół redakcyjny

WYDAWCA

Fundacja „dzień dobry! kolektyw kultury”

ul. Lampego 6/8

41-608 Świętochłowice

fundajaddkk@gmail.com

SPIS TREŚCI

WSTĘP	9
FOTOGRAFIA NAGROBNA NA PORCELANIE Lena Achtelik (ASP w Katowicach)	11
FOODTRUCK NA POGRZEBIE. METAMORFOZA POSTRZEGANIA ŚMIERCI NA PRZYKŁADZIE POSILKÓW ŻAŁOBNYCH Yuliia Andriichuk	29
IDEA ŚMIERCI W ŁÓŻKU W KULTURZE XV-XVI WIEKU NA PRZYKŁADZIE ZWYCZAJÓW W LITERATURZE I BRACTWIA DOBREJ ŚMIERCI W JEMIELNICY Agnieszka Banaś (UO)	43
MITOLOGICZNE ZAŚWIATY W XXI WIEKU. KATABAZA W POWIEŚCI RICKA RIORDANA „PERCY JACKSON I BOGOWIE OLIMPIJSKY” Viktoryia Bartsevich (UW)	61
„WTÓRNE OSWOJENIE”. POSTAWA WOBEC ŚMIERCI W DETERMINOWANEJ (MULTI)MEDIALNIE WSPÓŁCZESNOŚCI Tomasz Błaszczuk (UMK)	87
OD OBRZYDZENIA DO UMIŁOWANIA. ZMIANY KULTUROWE W POSTRZEGANIU MARTWEGO CIAŁA WE WCZESNYM CHRZEŚCJAŃSTWIE I JEGO WSPÓŁCZESNE EGZEMPLIFIKACJE Bartosz Arkuszewski (UJ)	117
MASADA. KRÓTKA HISTORIA PEWNEGO SAMOBÓJSTWA Agnieszka Garbacz (UJ)	147
NIUANSE NIEUMARŁOŚCI A TRANSHUMANISTYCZNE ODRZUCENIE ŚMIERTELNOŚCI Hanuszkiewicz Marcin (UŚ)	187

ŚMIERĆ NIE ISTNIEJE. „TĘCZOWE CIAŁO” JAKO NAJWYŻSZY POZIOM URZECZYWISTNIENIA W BUDDYZMIE TYBETAŃSKIM Szymon Jabłoński-Weryński (UWr)	211
SPOJRZEĆ ŚMIERCI W OCZY. KULT SANTA MUERTE W MEKSYKU Karolina I. Kaleta (UJ)	231
TESTAMENT JAKO FORMA REFLEKSJI O WŁASNYM ŻYCIU NA PRZYKŁADZIE TESTAMENTU KSIĘDZA FRANCISZKA BLACHNICKIEGO Justyna Kapłańska (UŚ)	253
ŚMIERĆ SENEKI MŁODSZEGO I JEJ ZAPOWIEDŹ W „LISTACH MORALNYCH DO LUCYLUSZA” Dorota Kotlarz (UŚ)	269
NA OZYRYSA, POKAŻĘ WAM, JAK UMIERA KRÓLOWA... RECEPCJA MITU ŚMIERCI KLEOPATRY VII W FILMACH Z XX I XXI WIEKU Agnieszka Maciejewska (UW)	297
„MUSI WRÓCIĆ KU BOGU, CO BOSKIE BYŁO”. ELEGIJNA TWÓRCZOŚĆ POETYCKA KAZIMIERZA BRODZIŃSKIEGO WOBEC ŚMIERCI Karolina Papiorkowska-Dymet (UJ)	321
W SYTUACJI OSTATECZNEJ. „ROZMOWA Z WŁASNĄ NOGĄ” ANNY ŚWIRSZCZYŃSKIEJ Anna Puzio (UR)	351
ŚMIERĆ W WIELKIM MIEŚCIE. DOŚWIADCZANIE PRZESTRZENI TANATYCZNEJ W LITERACKICH KREACJACH MIASTA (NA PRZYKŁADZIE ORANU Z „DŹUMY” ALBERTA CAMUSA) Karol Rawski (UG)	365

PROBLEMATYKA TANATOLOGII W KONTEKŚCIE EDUKACJI NA RZECZ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU. TERAPIA ZAJĘCIOWA POPRZEZ SZTUKĘ Natalia Ruman (UŚ)	391
TABLOIDYZACJA ŚMIERCI W ŻYCIU SPOŁECZNYM XXI WIEKU Marta Seredyńska (UW)	413
PRZECIW „ZWYCZAJNEJ TEJ WARIATCE”. WALKA ZE ŚMIERCIĄ W TWÓRCZOŚCI EDWARDA STACHURY Agata Starownik (UW)	433
SAMOBÓJSTWA A UZALEŻNIENIA OD SIECI. PERSPEKTYWA PSYCHOLOGICZNA Marlena Stradomska (UMCS)	457
WYBRANE ASPEKTY REFLEKSJI NAD ŚMIERCIĄ I JEJ PRZEŻYWIANIEM W TEOLOGII KATOLICKIEJ Emilia Tokarz (UMK)	473
GŁOS ZAWSTYDZONEGO. ŚMIERĆ, WSTRĘT I WSTYD W POWIEŚCI „ZBRODNIARZ I DZIEWCZYNA” MICHAŁA WITKOWSKIEGO Łukasz Wróblewski (UJ)	495
DLACZEGO PROKOPIUK NIE BOI SIĘ ŚMIERCI? Michał Wróblewski (UG)	519
ŚMIERĆ W STAROŻYTNYM EGIPCIE JAKO PRZEJŚCIE DO ŻYCIA WIECZNEGO Adrianna Zawadzka (UHPJD w Częstochowie)	535
REWOLUCYJNE SAMOBÓJSTWO W JONESTOWN. OSTATECZNY AKT SPRZECIWU Kinga Ziemińska (UJ)	553
NIEUMARLI, KTÓRZY PRZERAŻAJĄ TYM, ŻE WCALE NIE SĄ STRASZNI. O NIEKONWENCJONALNYCH OBRAZACH POWRACAJĄCYCH ZMARŁYCH Krzysztof Brenskott (UJ)	575

CZY W STAROŻYTNOSCI BANO SIĘ ŚMIERCI?	603
PODRÓŻ PO ANTYCZNYM ŚWIECIE I JEGO WIERZENIACH W ŻYCIU POZAGROBOWYM	
Krystian Szczęsny (UMK)	
CO WPŁYWA NA CHREMATONIMY?	619
NAZEWNICTWO ZAKŁADÓW POGRZEBOWYCH NA ŚLĄSKU	
Nikol Wolszczak (UŚ)	

WSTĘP

Śmierć. Co i kto jest po drugiej stronie, jeśli jest w ogóle? Czy po zakończeniu żywota spotka nas nagroda za dobre życie czy kara za te mniej chlubne czyny? A może upiecze się wszystkim tym, którzy za życia niespecjalnie przejmowali się nakazami religijnymi i moralnymi? Czy nasza świadomość przetrwa ten moment graniczny czy rozplynie się w nicości?

Te pytania intrygują ludzkość od początku dziejów. W starożytnych cywilizacjach miejsca, do których ludzie trafiali po śmierci, były określane na różne sposoby i znajdowały się pod panowaniem Hadesa/Plutona według wierzeń Greków i Rzymian, Ozyrysa według starożytnych Egipcjan, Ah Puch według Majów, Velniasa według plemion bałtyckich i Welesa według narodów słowiańskich. Mamy też judeochrześcijańskiego Boga (Jahwe), czy muzułmańskiego Allaha, którzy jako bogowie monoteistyczni nie tylko są odpowiedzialni za stworzenie świata, ale też zawiadują życiem i śmiercią. Koniecznie należy też wspomnieć o religiach Wschodu, gdzie kwestia „życia po życiu” jest rozpatrywana o wiele mniej personalistycznie niż na Zachodzie. Zazwyczaj życie pozagrobowe w różnych mitologiach i religiach ma wspólne czy podobne elementy, ale żadna eschatologia nie jest identyczna.

Czym jest śmierć? Finałem czy punktem przejściowym do dalszej podróży? Na te pytania, zdaje się, nie będzie nigdy ostatecznej odpowiedzi – religia bowiem idzie swoim torem, nauka zaś własnym. O ile naukowo jak najbardziej możemy mówić o śmierci – temat związany z umieraniem jest np. bardzo popularny w literaturze czy otaczających nas

wytworach kultury – to jednak mówienie to zawsze będzie opisowe. Przedmiotem nauki jest namacalny świat – jeśli zatem świat duchowy jest niefizyczny czy ponadfizyczny, to możemy o nim rozmawiać jedynie w kontekście dyskursu religijnego. Tego sposobu namysłu jednak nie możemy absolutyzować, jak czynimy to z prawami termodynamiki czy prawem grawitacji, które niezależnie od naszych przekonań będą działać w Europie, ale także na Bliskim Wschodzie czy Azji. Pozostaje nam się więc tylko odnosić do materiałów źródłowych i przedmiotowych, wiodąc nieustanny spór, który kształtuje naszą praktykę życiową.

Teksty zawarte w tej monografii mówią o śmierci z różnych perspektywach, starając się uchwycić jej różnorodność historyczną, kulturową i konceptualną. Mamy nadzieję, że każdy Czytelnik znajdzie tutaj coś inspirującego dla siebie.

Redakcja